

AnletsBladet

NR 4

NOVEMBER 2011

Ordföranden har ordet

Mycket snart efter det att man börjat släktforska har man samlat på sig mängder av intressant information. Mycket snart inser man att man måste skaffa sig ett system (en metod) att spara och lagra denna information, så att man har en chans att återfinna detta material. Jag själv har bättre ordning på dokumenten i datorn än i bokhyllan, så för mig är det naturligt att spara denna typ av information i datorn. Det är absolut inte nödvändigt. Släktforskare i alla tider har dokumenterat på papper - och det kan man fortsätta med även idag. Det finns flera varianter av "ansedel" och "antavla", som man med fördel kan använda. Bl.a så finns blanketter att ladda ned på Riksarkivets (SVARs) egen hemsida

Oavsett var och hur man sparar sina fynd, så är det ett krav att noggrant ange den källa där man hittat informationen. Källhänvisningen ska göras i form **Botkyrka (AB) CI:10 (1910-1934) sid 296**. Om man använder sig av denna metod, så kan man leta upp källan igen, oavsett om man använder något av sökprogrammen på nätet, mikrofilm eller besöker landsarkivet. Sidhänvisningen pekar på sidnumret i originaldokumentet, dvs det står **handskrivet eller förtryckt på sidan i kyrkboken**. Om man i sin källhänvisning använder sig av sökprogrammets interna bildnummer (bildid i SVAR, GIDnr i Genline eller bildid i Arkiv Digital) så gör man sig beroende av att använda samma sökprogram som tidigare - och man kan inte använda det alls i kontakt med landsarkiv/riksarkiv (och inte heller i kontakter med Botvidsakuten).

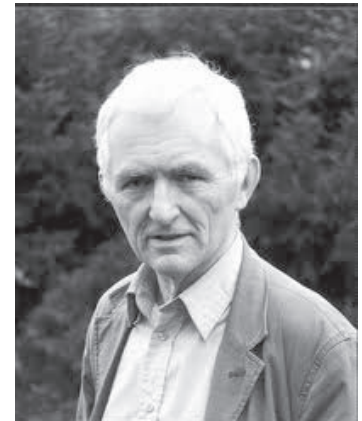
K.E Gräns

Livet kring sjön Uttran

Till medlemsmötet den 28 september hade vi bjudit in den kände folklivsforskaren, författaren och radioprataren Bengt af Klintberg och 30 medlemmar bänkade sig förväntansfullt för att lyssna på vad han hade att säga.

Bengt af Klintberg har just utkommit med en bok som handlar om livet kring sjön Uttran från forntid till nutid och det var om detta han kåserade och även svarade på frågor från undrande medlemmar. Han tillbringade sin barndoms somrar hos sina farföräldrar på Vretaberg och med tiden växte det fram ett intresse för att ta reda på mer om trakten kring Uttran. Som ett litet kuriosum berättade han att han egentligen fått reda på ännu mer i ämnet efter det att boken utkommit på grund av alla personer som tagit kontakt med honom och villigt berättat om sina liv i denna trakt.

Han berättade att så många platser heter något med "vret" kommer sig av ordet vret som betyder nyodling omgiven av skog och det fanns många sådana nyodlingar här. Det har funnit en del adelssäten och

skattebönder men när järnvägen kom förändrades bebyggelsen kring Uttran. Det blev en station i Tumba för att ta hand om transporter till och från pappersbruket. I och med detta blev marken mer värdefull och den förvandlades till tomtmark. Det blev också en station i Rönninge där det började byggas sommarstugor för stadsbor. I närheten av Uttrands station placerade den största byggnaden runt sjön, Söderby sanatorium som också var det största för Stockholms stad.

Detta och mycket, mycket mer fick vi ta del av under denna trevliga kväll och vi kunde vandra hemåt med ytterligare kunskaper och kuriositeter om den trakt där vi bor, dessutom med ett småleende på läpparna. Tack Bengt!

Text: Carin Johansson

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS
SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Jo Carina Wolff, Storskiftesväg. 118
145 60 Norsborg. Tel. 08-531 822 47,
mobiltfn. 070-351 41 22

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 6082396

Styrelsen (riktnr. 08)

Ordf. Karl Erik Gräns, 778 23 53
V.ordf. Carin Johansson, 778 02 51
Sekr. Jo Carina Wolff, 531 822 47
E-post: jo.carina.wolff@telia.com
Kassör: Inger Feldhofer tel. 778 23 51
Klubbmäst. Arne Mattsson, 530 37116
Suppl. Anita Karlsson, 530 333 10
Suppl. Mats Johansson, 6082396

AnletsBladet

Ansv.utg. Karl Erik Gräns, 778 23 53
E-post: keg@kegkonsult.se
Red. Arne Mattsson, tel. 530 371 16
E-post: armatt@telia.com
Hans Stedfeldt, 530 364 77
E-post: hans@stedfeldt.pp.se

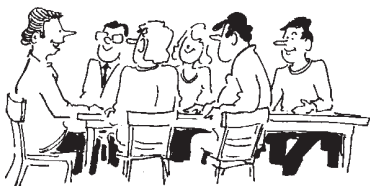
Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2011: 175:-
Famijlmedlem: 50:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 778 23 51
E-post: inger.feldhofer@telia.com

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Styrelsemöte kommer att hållas onsdagarna den 7/12, 11/1, 15/2.

Medlemsträffar

Höstens sista medlemsträff blir den 23/11 (studiebesök).

Läs mer under kalendarium på sid. 3.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vässta pennan och skriv-tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Fader okänd

Onsdag den 26 oktober gästades Botvidsbygdens släktforskarförening av Elisabeth Reuterswärd. Hon har på uppdrag av Sveriges släktforskarförbund skrivit en handbok om hur man kan gå tillväga för att finna en okänd fader. Läs gärna boken "Fader okänd" för den ger mycket information. Vi var 43 stycken som lyssnade på detta informationsrika föredrag med stor behållning.

Hon berättade att från 1918 kan man i de flesta fall hitta ett utomäktenskapligt barns far. Kommunerna tillsatte en barnavårdsman vars första uppdrag var att ta reda på vem fadern var. Man antecknade i en akt (en bok) alla uppgifter om barnet, modern och i vissa fall om fadern om han erkänt barnet som sitt. Boken följde sedan med barnet vid flytt från församlingen. När barnet fyllt 16 år och tog tjänst stannade boken i den församlingen som man då vistades i.

1866 avkriminaliserades lönskaläge, dvs. intimt umgänge mellan ogifta parter.

Enligt barnmorskereglementet år 1856 borde barnmorskan vid hemlig förlossning råda kvinnan att skriva ner sitt namn och sin hemort på två papper som förseglades. Det var sen upp till kvinnan att få prästen i den församling där födelsen skulle anmälas att sätta sitt sigill på ena papperet och ordna säker förvaringsplats för det. Många av dessa papper förvarades i kyrkorna. Meningen med pappret och sigillet var att modern skulle kunna ångra det hon gjorde och återta sitt barn. Det andra konvolutet behöll modern. De namnsedlar som förvarades på pastorsexpeditionerna kunde senare också öppnas på begäran av barnet.

I dag är alla dessa konvolut öppnade och de förvaras i separata serier bl.a. på Stockholms stadsarkiv.

Plakatet gällde till 1917 och då försvann möjligheten att vara anonym barnaföderska.

I barnmorskedagböckerna som kan finnas sparade under provinsialläkarnas handlingar från 1866. Där står en sida skriven om varje hemförlossning. Inga uppgifter finns däri om barnafadern.

1810 kom en författning om att kvinnor kunde slippa ställas inför rätta när de födde utomäktenskapliga barn. Först efter ett tredje utomäktenskapligt barns födelse instämde modern till tinget.

1779 kom Gustav III med sitt barnmordsplakat. Det var en lag som tillät ogifta mödrar att föda sina barn anonymt. Det uppstod då privata förlossningshem i städerna. Barnmorskorna förbjöds att efterfråga barnafaderns namn, vilket de tidigare varit skyldiga att göra. Plakatet tillkom för att förhindra barnamord, då blivande mödrar kunde resa till en annan ort och där föda sitt barn utan att behöva uppge sitt namn. Barnet lämnades sedan till ett barnhem. I kyrkböckerna antecknades barnets namn och födelsedatum och att det hade en okänd moder.

Forts. på sid. 3

Detta plakat medförde att det mellan åren 1779-1810 angavs få fäder till utomäktenskapliga barn.

Var kan du söka för att komma vidare när det står Fader okänd?

Sök efter

- födelsenotisen och fortsatt sedan med husförhörslängderna både framåt och bakåt för både barn och moder. Gör likadant med en misstänkt fader.
- flyttattesterna – När barnet första gången tog tjänst kunde man skriva in föräldrarnas namn på attesten.
- registren för barnets inträde i folkskolan.
- barnavårdsakten (från 1918—) som finns registrerade i serien H:3 i kommunernas centralarkiv.
- Nationell arkivdatabas efter domstolarnas arkiv.
- tingsrätternas serier med domar gällande utomäktenskapliga barn.
- hovrätternas serier för brottsmål - När modern och den nekande barnafadern blivit instämnda till tinget kan även vittnesmålen finnas antecknade.
- hovrätternas serier för civilmål - Om barnafadern inte betalt uppfostringsbidraget som han lovat, blev det ett civilt mål (under 1800-talet).
- Inneliggande handlingar - Om modern och barnafadern kommit överens innan tinget, kan det finnas brev från modern där, som berättar varför målet inte behöver tas upp.
- Stämningslistorna/uppropplis-torna – Där finns förteckningar över mål som anmälts till kommande ting.

- Saköreslängder - De finns i domböckerna och står efter de vanliga målen för varje ting (tre ting varje år).

Text: Anita Karlsson

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för *AnletsBladet* nr. 3/2011 har föreningen fått 6 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Birger Höglund	Norsborg
Eva Larsson	Rönninge
Maud Sjöqvist	Huddinge
Lennart Palmqvist	Tumba
Tommy Kylwall	Norsborg
Britt-Louise Malmqvist	Stockholm

Forskarrummets öppettider

Följande onsdagar under hösten 2011 är forskarrummet i Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba öppet.

16 nov. (13-17)	30 nov. (18-21)
7 dec. (13-17)	14 dec. (13-17)
18 jan. (13-17)	25 jan. (13-17)
1 feb. (18-21)	8 feb. (13-17)
15 feb. (13-17)	

Våra tidningar och böcker

I skåpen i vårt släktforskarrum har vi böcker och tidningar som ni kan läsa.

Tidningarna kommer från andra släktforskarföreningar som vi byter blad med.

Fina årsböcker från Svenska släktforskarförbundet har vi också. De innehåller intressanta artiklar om många olika ämnen. Läs dem på plats eller låna hem!

KALENDARIUM

Möteslokal: Broängsgården, Falkvägen 42, Tumba Buss 715 avgår från Tumba C och stannar utanför lokalen.

23/11 Studiebesök kl. 14-16

Vi besöker Lantmäteriet i Stockholm. Vi kommer att få en presentation av vad som finns i deras arkiv, och en introduktion till hur man söker bland kartor och andra handlingar, som rör fastigheter. Tyngdpunkten kommer att ligga på "Historiska kartor". Efter en inledande information, så kommer vi själva att få tillfälle att söka i arkiven med hjälp av de 5 kunddatorer som finns till besökarens förfogande.

Lantmäteriet är en statlig myndighet, som ansvarar för geografisk information och fastighetsindelning. Huvudkontoret ligger i Gävle, men vi kommer att besöka kontoret för Stockholms län, som ligger i Liljeholmen.

Presentationen startar kl 14.00 och besöket avslutas senast kl 16.00, då kontoret stänger. Samling kl 13.45 utanför Lantmäteriets kontor, Årstaängsvägen 17, Liljeholmen.

Antalet platser är begränsat. Intresserade ombeds därför att anmäla sig i förväg. Föranmälan görs till Inger Feldhofer på telefon 778 23 51 eller via e-post inger.feldhofer@telia.com senast den 16/11. □

Några tankekorn...

De flesta tror att man får ge upp sina tidigare aktiviteter när man blir gammal men man kan också bli gammal av att ge upp sina tidigare aktiviteter.

- o -

Tänk vad världen hade sett bra ut om människan hade varit så god som hon ofta utger sig för att vara.

Med svenska mått mätt

Text: Mats Johansson

Detta är del 3 i en serie av artiklar om de svenska måttssystemen. Tidigare har längdmåtten och viktmåtten behandlats. I denna typ av korta artiklar kan naturligtvis bara grunderna beskrivas. Vill ni veta mer så kan jag hjälpa till med hänvisningar om ni frågar. Enklast sker det via akuten@botvid.org.

Alla har vi väl någon gång bakat eller bryggt kaffe och funderat på vad som menas med ett rågat mått. Hur var det nu? Toppat eller inte?

I äldre tider mätte man spannmål i oskakad tunna med råge. I början på 1700-talet försökte man införa en packad och skakad tunna, men detta protesterades det så starkt emot att det misslyckades. Istället så kompen-serade man för den sammanpackning som transporten av tunnan innebar. Man började med att med en bräda stryka av toppen på en fylld oskakad tunna, dvs ”struket mått”. För att sedan kompensera för transporten så lade man till 4 kappar på en tunna.

Sambandet mellan de olika måtten var 1 tunna = 2 spann = 8 fjärding = 32 kappar = 56 kannor som visas i tabellen nedan.

Samband (torra varor)	Översättning
1 tunna = 2 spann	1 tunna = 146,55 liter
1 spann = 4 fjärdingar	1 spann = 73,28 liter
1 fjärding = 4 kappar	1 fjärding = 18,32 liter
1 kappe = 1 $\frac{3}{4}$ kanna	1 kappe = 4,58 liter
	1 kanna = 2,617 liter

Det som ovan beskrivits gäller torra varor. För så kallade våta varor, dvs vätskor, gällde ett annat samband. De kunde ju inte packas eller toppas.

Samband (våta varor)	Översättning
1 tunna = 4 fjärdingar	1 tunna = 125,616 liter
1 fjärding = 2 åtting	1 fjärding = 31,404 liter
1 åtting = 2 sexting	1 åtting = 15,702 liter
1 sexting = 3 kannor	1 sexting = 7,851 liter
1 kanna = 2 stop	1 kanna = 2,617 liter
1 stop = 4 kvarter	1 stop = 1,3085 liter
1 kvarter = 4 jungfru	1 kvarter = 0,327125 liter
	1 jungfru = 0,08178125 liter

För större kvantiteter fanns en särskild serie mått som utgick från kannan. Dessa var foder, pipa, oxhuvud, åm, halvfat, ankare och halvankare. Systemen överlappade varandra då alla de stora måtten var multiplar av kannor. Tex så var ett ankare 15 kannor och en tunna 48 kannor.

1855 infördes decimalsystemet och man fick nya benämningar. Vad jag kan förstå så infördes då ett system som var samma för både torra och våta varor. Man utgick från kannan, som fanns i båda systemen, som alltså behöll sitt mått.

Samband	Översättning
1 kubikfot = 10 kannor	1 kubikfot = 26,17 liter
1 kanna = 100 kubiktum	1 kanna = 2,617 liter
1 kubiktum = 100 kubiklinje	1 kubiktum = 0,02617 liter
	1 kubiklinje = 0,0002617 liter

I och med metersystemets införande (1879-1888) blev litern nytt standardmått. Dock så finns det fortfarande vissa andra rymdmått som används tex för petroleumprodukter där benämningen fat står för ”1 US barrel” som är 159 liter.

Avslutningsvis kan man konstatera att trots reformer så lever vissa äldre benämningar på mått kvar. Ett mått som, åtminstone av de äldre, känns igen idag, är jungfrun som användes som mått, och minikaraff, för brännvin (dvs ca 8 cl). Ett annat är begreppet ”mil” som trots att det saknas i det metriska systemet används flitigt i Sverige